

Vatikanet får svi for nazi-tiden

Ikke bare nøytrale nasjoner,
men også Vatikanet, hjalp
Hitler og hans forbundsfeller,
ifølge en rapport fra USA.

Aftenpostens korrespondent
ULF ANDENÆS

Washington

Rapporten er utarbeidet av utenriksministeriet i Washington i kjølvannet av det siste årets debatt om hvordan særlig Sveits høstet profitt på jødisk gull og annen samhandel med Nazi-Tyskland. Rapporten ble lagt frem i Washington i går av ministeriets statssekretær Stuart Eizenstat. En ting er at rapporten fordeler skyld og ansvar blant de nøytrale statene Sveits, Sverige, Spania, Portugal og andre. Noe annet er det at Vatikanets rolle på visse områder kommer i et dystert lys. Det gjelder fremfor alt Vatikanets delaktighet i å hjelpe medlemmer av det nazistiske Ustasja-regimet i Kroatia under og ikke minst etter krigen.

Rapporten fremhever samtidig den til dels betydelige positive innsatsen som de nøytrale land også gjorde – i å beskytte forfulgte og flyktninger. Og den legger heller ikke skjul på USAs egen skrøpelige innsats på dette felt, særlig under de første årene av krigen da USA selv var nøytralt.

Sverige spiller en besværlig rolle i rapporten som en av Nazi-Tysklands aller fremste handelspartnere, om ikke den fremste, som leverandør av essensielle produkter for Hitlers krigføring – jern, stål, kulelagre og alle mulige andre stålprodukter. Den svenske ambassade i Washington svarer at dette ikke er noe nytt.

Nøytrale hjalp titusener

Men de nøytrale hjalp titusener av mennesker som ellers ville eller kunne gått sin undergang i møte. Spanias diktator Franco hjalp 30 til 40 tusen flyktninger, Portugals diktator Salazar hjalp 5000 å flykte til Amerika, Sverige berget 7000 danske jøder og 20 til 30 tusen i Ungarn, og nøytrale Tyrkia og Argentina tok et større antall. USA med sin plass og ressurser tok selv bare 21 000 jøder under krigen og fylte ikke en gang opp de tillatte kvoter, sa Eizenstat.

Om Vatikanets rolle: Et anslått beløp på 80 millioner dollar – nærmere 600 millioner kroner – fra kroatiske Ustasja ble overført til Sveits og hjalp til å finansiere mange Ustasja-folks flukt til Sør-Amerika, mens mange Ustasja-ledere kunne gjemme seg bort i Roma, der de fant et tilfluktssted på det pavelige instituttet San Girolamo.

– Det er ikke lagt frem bevis for at paven og hans rådgivere var direkte innblandet i virksomheten til Ustasja i Italia etter krigen, men det virker usannsynlig at de var helt uvitende om hva som gikk for seg, fremgår det av det amerikanske UD's rapport.